

Peculiarities of implementing the State Policy of Social Entrepreneurship Development in the Context of Ukraine's European integration

UDC: 334.722:338.242

DOI: <https://doi.org/10.15421/152444>**Gura Viktoriya**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-4870-4037>, viktoriya.gura@knu.ua*Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)*

Abstract

Relevance. The European integration vector of Ukraine's development significantly affects all spheres of public life, including the socio-economic sphere. One of the modern approaches to solving social problems, which is actively developing in the countries of the European Union and is gaining popularity in Ukraine, is social entrepreneurship. This is a type of activity aimed at solving social problems through entrepreneurial activity, where profit is directed to meeting social needs or reinvested in the development of the enterprise itself. Given the general trend of Ukraine's integration into the EU, the development of social entrepreneurship acquires new opportunities and challenges.

The purpose of the article is to identify the main challenges, opportunities and potential for the development of social entrepreneurship in the context of integration into the European economic and legal space.

Results. The article examines the features of the implementation of the state policy of support and development of social entrepreneurship in Ukraine in the context of European integration. The current state of development of social entrepreneurship in Ukraine is analyzed and compared with the experience of EU countries, where social enterprises receive significant state support. The role of state policy aimed at stimulating social enterprises in strengthening the economic potential of Ukraine, increasing employment and reducing the level of social inequality is emphasized. The main legislative and financial barriers that hinder the full development of this area in Ukraine are considered, and the key challenges of European integration in terms of adapting national legislation to EU norms are highlighted.

Conclusions. Recommendations are proposed for improving national policy, in particular, the adoption of a special law that would clearly regulate the status and activities of social enterprises, the creation of new grant programs, promoting the development of social innovations and the introduction of educational initiatives to popularize social entrepreneurship among the population.

Keywords: public policy, social entrepreneurship, European integration, EU standards, development, social innovations, state regulation

Особливості реалізації державної політики розвитку соціального підприємництва в умовах євроінтеграції України

Гура Вікторія*Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)*

Анотація

Актуальність. Євроінтеграційний вектор розвитку України значно впливає на всі сфери суспільного життя, у тому числі на соціально-економічну сферу. Одним із сучасних підходів до вирішення соціальних проблем, який активно розвивається в країнах Європейського Союзу і набуває популярності в Україні, є соціальне підприємництво. Це вид діяльності, який спрямований на вирішення соціальних проблем шляхом підприємницької діяльності, де прибуток спрямовується на задоволення соціальних потреб або реінвестується у розвиток самого підприємства. З огляду на загальну тенденцію інтеграції України до ЄС, розвиток соціального підприємництва набуває нових можливостей і викликів.

Метою статті є визначення основних викликів, можливостей та потенціалу для розвитку соціального підприємництва в умовах інтеграції до європейського економічного і правового простору.

Результати. У статті досліджено особливості реалізації державної політики підтримки та розвитку соціального підприємництва в Україні в умовах євроінтеграції. Проаналізовано актуальний стан розвитку соціального підприємництва в Україні та порівняно з досвідом країн ЄС, де соціальні підприємства отримують значну державну підтримку. Підкреслено роль державної політики, орієнтованої на стимулювання соціальних підприємств у посиленні економічного потенціалу України, підвищенні зайнятості та зниженні рівня соціальної нерівності. Розглянуто основні законодавчі та фінансові бар'єри, які заважають повноцінному розвитку цієї сфери в Україні, та виділено ключові виклики євроінтеграції в аспекті адаптації національного законодавства до норм ЄС.

Висновки. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення національної політики, зокрема прийняття спеціального закону, який би чітко регулював статус та діяльність соціальних підприємств, створення нових грантових програм, сприяння розвитку соціальних інновацій та запровадження освітніх ініціатив для популяризації соціального підприємництва серед населення.

Ключові слова: державна політика, соціальне підприємництво, євроінтеграція, стандарти ЄС, розвиток, соціальні інновації, державне регулювання

Стаття надійшла / Article arrived: 20.10.2024

Схвалено до друку / Accepted: 12.12.2024

Вступ.

Євроінтеграційний вектор розвитку України значно впливає на всі сфери суспільного життя, у тому числі на соціально-економічну сферу. Одним із сучасних підходів до вирішення соціальних проблем, який активно розвивається в країнах Європейського Союзу і набуває популярності в Україні, є соціальне підприємництво. Це вид діяльності, який спрямований на вирішення соціальних проблем шляхом підприємницької діяльності, де прибуток спрямовується на задоволення соціальних потреб або реінвестується у розвиток самого підприємства.

Соціальне підприємництво поєднує ринкові механізми з соціальною орієнтацією, створюючи додаткові можливості для інтеграції вразливих верств населення, зокрема безробітних, осіб з обмеженими можливостями, вимушених переселенців, молоді, що не може знайти роботу, та інших груп.

З огляду на загальну тенденцію інтеграції України до ЄС, розвиток соціального підприємництва набуває нових можливостей і викликів. З одного боку, євроінтеграція відкриває доступ до грантових і фінансових програм ЄС, таких як Erasmus for Young Entrepreneurs (European business exchange programme) та The European Social Innovation Competition (EUSIC) (The European Social Innovation Competition), а також дозволяє переймати найкращі практики у сфері підтримки соціальних підприємств, які вже успішно працюють у європейських країнах. З іншого боку, реалізація цих можливостей потребує відповідних змін в українському законодавстві, покращення інституційної інфраструктури та розробки комплексної державної політики, яка б стимулювала створення та розвиток соціальних підприємств.

Зараз в Україні відсутнє чітке законодавче визначення статусу соціальних підприємств, що створює перешкоди для їх діяльності, оскільки ці підприємства мають обмежений доступ до фінансових ресурсів та не отримують достатньої державної підтримки. Крім того, багато потенційних підприємців не мають належного доступу до інформації про можливості фінансування чи освітні програми, які могли б підвищити рівень їхніх знань у сфері соціального підприємництва. Оскільки державна політика у цій сфері залишається недостатньо розвиненою, більшість соціальних підприємств в Україні діють переважно за рахунок міжнародних грантів або волонтерської підтримки.

Отже, розвиток соціального підприємництва в Україні в умовах євроінтеграції потребує цілеспрямованої державної політики, яка

враховуватиме стандарти ЄС і сприятиме створенню правових, фінансових та організаційних умов для підтримки соціальних підприємств. Це дозволить не лише підвищити рівень зайнятості серед вразливих верств населення, а й сприятиме формуванню соціально відповідального бізнес-середовища в Україні.

Метою статті є визначення основних викликів, можливостей та потенціалу для розвитку соціального підприємництва в умовах інтеграції до європейського економічного і правового простору.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Літературний огляд з теми соціального підприємництва демонструє багатогранність наукових підходів до вивчення цього явища та його значення в соціально-економічному розвитку. Проаналізовані публікації висвітлюють як зарубіжний досвід, так і вітчизняні реалії становлення соціального підприємництва, акцентуючи увагу на потенціалі, викликах і перспективах його розвитку.

Соціальне підприємництво, яке активно розвивається у світі, потребує адаптації до українських реалій через врахування соціально-економічних умов (Березяк, 2014). Його потенціал полягає у сприянні розвитку людського капіталу за допомогою інноваційних інструментів (Васильєва, Трохимець, & Соколов, 2022), однак розвиток стримується недосконалістю нормативно-правового регулювання, яке, попри існування базових законодавчих ініціатив, як-от Законопроект "Про соціальні підприємства" (2015), потребує вдосконалення (Корнецький, & Нагаївська, 2016; Рамський, 2023).

Водночас інноваційні моделі, орієнтовані на вирішення соціальних проблем (Кокоть, 2020; Свинчук та ін., 2017), та досвід соціальних підприємств у кризових умовах війни (Гурочкіна, & Браунагель, 2024) підтверджують їхню значущість у підтримці ринку праці та демографічної стабільності. Економічний потенціал цього сектора підкреслюється його роллю у соціалізації економіки (Галушка та ін, 2020) і важливістю малого бізнесу як основи для його розвитку (Дука, 2019; Загребельна, & Світлична, 2020).

Міжнародний досвід, зокрема європейські програми підтримки соціальних підприємств, демонструє ефективність інструментів, які можуть бути інтегровані в українську практику (Коваль, 2024; European Social Fund Plus). Загалом, соціальне підприємництво в Україні має великий потенціал для вирішення соціально-економічних викликів за умови покращення законодавчої бази, впровадження інновацій та адаптації міжнародного досвіду.

Результати дослідження.

Соціальне підприємництво є сучасною формою бізнесу, спрямованою на вирішення важливих соціальних проблем шляхом інноваційних підприємницьких підходів. Його особливість полягає в тому, що поряд із досягненням економічних цілей (самоокупність, прибутковність) соціальні підприємства орієнтовані на створення соціального ефекту, тобто задоволення потреб вразливих груп населення, зменшення соціальної нерівності, сприяння екологічній стійкості тощо. У цьому аспекті соціальне підприємництво розглядається не лише як бізнесова діяльність, а як потужний інструмент для соціальних змін, що поєднує елементи традиційного бізнесу та благодійності (Коваль, 2024).

Євроінтеграція України відкриває нові перспективи для розвитку соціального підприємництва, адже країни ЄС мають значний досвід у підтримці цього сектора, що виявляється у законодавчій, фінансовій та інституційній підтримці.

У Європейському Союзі соціальне підприємництво розглядається як важливий елемент економіки, здатний сприяти соціальній згуртованості, вирішувати проблеми зайнятості, зокрема серед молоді та людей з обмеженими можливостями, а також інтегрувати біженців та інші соціально вразливі групи (The European Social Innovation Competition). Європейські стандарти, імplementовані в правове поле України, мають сприяти розвитку соціальних підприємств і створенню умов для їх стабільної роботи.

З теоретичної точки зору, соціальне підприємництво розглядається через призму кількох наукових підходів. Перш за все, це інституційний підхід, який акцентує увагу на необхідності формування правових і регуляторних рамок, що підтримують соціальні підприємства. В ЄС такі рамки включають надання спеціального правового статусу для соціальних підприємств, розробку системи податкових пільг, фінансову підтримку у вигляді грантів та пільгових кредитів, а також створення механізмів державного замовлення на соціальні послуги (Галушка та ін., 2020).

Наступним є підхід стійкого розвитку, який базується на концепції сталого розвитку та Цілей сталого розвитку ООН (Sustainable Development). Соціальні підприємства в цьому контексті розглядаються як засіб досягнення екологічної, економічної та соціальної стійкості. Європейська практика демонструє, що такі підприємства здатні вирішувати проблеми сталого розвитку на локальному рівні, сприяючи

збереженню екосистем, зниженню рівня бідності та підвищенню якості життя.

Ще один важливий аспект теоретичного аналізу – це підхід соціальних інновацій, який розглядає соціальне підприємництво як джерело нових соціальних рішень для сучасних викликів. Соціальні підприємства, на відміну від комерційних бізнесів, націлені на розробку продуктів і послуг, що забезпечують довгостроковий позитивний соціальний вплив, і зазвичай впроваджують інноваційні практики для подолання соціальних бар'єрів. У країнах ЄС соціальні інновації часто підтримуються державними структурами через програми фінансування та сприяння дослідженням у сфері соціальної економіки (Кокоть, 2020).

Досвід європейських країн також засвідчує, що для успішного розвитку соціального підприємництва необхідно запроваджувати системну фінансову підтримку, яка включає не лише державні гранти, але й залучення приватного капіталу, розвиток соціального інвестування, краудфандингових платформ і соціальних облігацій. Завдяки доступу до таких ресурсів, європейські соціальні підприємства отримують фінансову стабільність і можливість масштабування своїх проєктів. Для України це може стати важливою складовою в умовах євроінтеграції, адже доступ до міжнародних джерел фінансування дозволить прискорити розвиток соціальних ініціатив і підвищити ефективність їх діяльності (Васильєва, Трохимець, Соколов, 2022).

Варто також зазначити, що в рамках євроінтеграції соціальне підприємництво може отримати додатковий імпульс через розвиток партнерських зв'язків з країнами ЄС та використання їх досвіду у створенні соціальних підприємств. Наприклад, така програма, як Erasmus for Young Entrepreneurs (European business exchange programme) дозволяє соціальним підприємцям брати участь у навчальних обмінах, спільних проєктах і стажуваннях, що сприяє підвищенню рівня професійних знань і навичок.

Отже, теоретичні основи соціального підприємництва в умовах євроінтеграції вказують на потенціал для трансформації цього сектора в Україні відповідно до європейських стандартів, що допоможе створити сприятливе середовище для розвитку соціальних ініціатив. Інституційна підтримка, сталість, соціальні інновації та міжнародна співпраця – це ті фундаментальні елементи, які є основою для побудови ефективної моделі соціального підприємництва в умовах інтеграції до європейського простору.

Соціальне підприємництво в Україні залишається на ранній стадії розвитку, що зумовлено як нестачею досвіду у цій сфері, так і обмеженістю законодавчих інструментів, які могли б підтримувати цю форму підприємницької діяльності. Європейський Союз, навпаки, має усталену правову основу для соціального підприємництва, що активно сприяє зростанню цього сектора. Впровадження європейських стандартів, які регулюють діяльність соціальних підприємств, є важливим кроком у процесі євроінтеграції України та її прагнення наблизитися до європейського економічного і соціального простору.

У країнах ЄС соціальні підприємства мають чітко визначений правовий статус, що закріплюється законодавчо на рівні національних урядів, а також частково регулюється на рівні ЄС. Наприклад, у Франції діє закон про соціальну економіку (2014), який встановлює правові рамки для соціальних підприємств та окреслює їх відповідальність перед суспільством. У Великобританії введено статус «компанії, що становлять інтерес для громади» (CICs), який забезпечує соціальним підприємствам спеціальні податкові преференції і доступ до державних замовлень. Інші країни, такі як Італія та Іспанія, також мають законодавчі акти, що визнають статус соціальних підприємств та регулюють їх діяльність (Березяк, 2014).

Україна на сьогодні не має чіткого встановленого правового статусу для соціальних підприємств, що ускладнює їх діяльність та обмежує доступ до державної підтримки й податкових пільг. Так, ще у 2015 році був внесений проект Закону «Про соціальні підприємства», але у 2019 році його було відкликано (Про соціальні підприємства, Проект Закону України).

У тому ж 2019 році був розроблений проект Концепції розвитку соціального підприємництва в Україні робочою групою «Розвиток законодавства у галузі соціального підприємництва» в рамках проекту Координатора проектів Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) в Україні «Запобігання торгівлі людьми в Україні шляхом посилення економічних можливостей представників груп ризику» (Концепція розвитку соціального підприємництва в Україні (проект)). Проте ці ініціативи не були затверджені, що є сильним бар'єром для стабільного розвитку та функціонування соціальних підприємств.

Наразі соціальні підприємства в Україні зазвичай реєструються як неприбуткові організації або бізнеси, через що виникають складнощі з правовим статусом та доступом до фінансових ресурсів (Рамський, 2023).

На відміну від України, у ЄС соціальне підприємництво є частиною загальної стратегії соціальної економіки. У ЄС також діють єдині програми, спрямовані на підтримку соціального підприємництва. Наприклад, Європейський соціальний фонд (European Social Fund Plus) фінансує соціальні ініціативи та підтримує навчання і розвиток компетенцій для соціальних підприємців, зокрема в галузях, пов'язаних із зайнятістю, соціальною інтеграцією та освітою. Програма "EaSI" (Європейська програма зайнятості та соціальних інновацій) передбачає гранти та кредити для соціальних підприємств, підтримку соціальних інновацій та сприяння професійному розвитку у цій сфері (ESF+ direct (EaSI)). Важливо, що підприємства, які відповідають критеріям соціального підприємництва у ЄС, можуть розраховувати на податкові пільги та спеціальні умови кредитування, що значно підвищує їх фінансову стійкість (Гурочкіна, & Браунагель, 2024).

Законодавча підтримка соціальних підприємств у ЄС також забезпечує доступ до державних замовлень. Так, соціальні підприємства можуть брати участь у тендерах на виконання соціальних послуг або екологічних проєктів на рівних умовах з іншими комерційними підприємствами. Це є важливим інструментом для залучення соціальних підприємств до вирішення суспільно значущих проблем і одночасно створює можливості для стабільного доходу. В Україні ж подібні механізми поки що не впроваджені, а більшість соціальних підприємств покладаються на грантове фінансування з боку міжнародних донорів та благодійних організацій, що обмежує їх розвиток (Свинчук та ін., 2017).

Таким чином, у контексті євроінтеграції перед Україною стоїть завдання поступової імплементації європейських норм і стандартів у національне законодавство, що сприятиме створенню умов для розвитку соціального підприємництва. Основними напрямками, які потребують змін, є запровадження чіткого правового статусу для соціальних підприємств, розробка податкових стимулів, відкриття доступу до державних замовлень для соціальних підприємців, а також створення спеціалізованих програм фінансування. Адже без цілісного підходу на законодавчому рівні, зокрема без правових гарантій і стимулів, соціальні підприємства в Україні залишатимуться вразливими до фінансових труднощів і не зможуть реалізувати свій потенціал у повній мірі.

У таблиці 1 представлено порівняння основних аспектів регулювання соціального

підприємництва в Україні та Європейському Союзі. Ця порівняльна таблиця відображає ключові відмінності у законодавчих та інституційних підходах України та ЄС щодо підтримки соціального підприємства. Вона показує, що Україна потребує значних

змін у правовому регулюванні, фінансовій підтримці та інституційному забезпеченні, аби створити сприятливі умови для розвитку соціального підприємства на рівні з країнами ЄС (Корнецький, & Нагаївська, 2016).

Табл. 1

Порівняння основних аспектів регулювання соціального підприємства в Україні та ЄС

Аспект	Україна	ЄС
Правовий статус	Чіткого визначення немає. Соціальні підприємства діють як неприбуткові організації або бізнеси.	Чітко визначений правовий статус у більшості країн (наприклад, у Великобританії «компанії, що становлять інтерес для громади»).
Податкові стимули	Обмежені. Існують пільги для деяких видів діяльності, але вони не спеціально орієнтовані на соціальні підприємства.	Широкий спектр податкових пільг, що знижують фінансове навантаження на соціальні підприємства (наприклад, зменшені ставки ПДВ).
Доступ до державних замовлень	Немає спеціальних умов для соціальних підприємств. Конкуренція з комерційними компаніями є ускладненою.	Доступ до державних замовлень для соціальних підприємств, особливо в сфері надання соціальних послуг.
Фінансові механізми підтримки	Деякі гранти та субсидії на місцевому рівні, проте вони недостатні для стабільного розвитку.	Розвинені фонди (Європейський соціальний фонд, EaSI) надають гранти, пільгові кредити, а також субсидії для соціальних підприємств.
Інституційна підтримка	Низький рівень підтримки на державному рівні, відсутні спеціалізовані державні органи, що опікуються розвитком соціального підприємства.	Високий рівень підтримки з боку ЄС та національних урядів, спеціалізовані агенції, що відповідають за розвиток соціальної економіки.
Фінансові інструменти	Обмежений доступ до пільгових кредитів; більшість підприємств покладається на грантове фінансування від міжнародних організацій.	Доступ до пільгового кредитування, соціальних облігацій, а також до програм соціального інвестування.
Соціальні інновації	Низький рівень впровадження соціальних інновацій через обмежену фінансову підтримку та слабку інституційну підтримку.	Високий рівень підтримки, спеціальні програми на державному рівні сприяють розвитку соціальних інновацій.
Освітні програми та підготовка	Існують поодинокі програми, переважно від міжнародних організацій або благодійних фондів.	Високий рівень підтримки на державному рівні; численні освітні програми для соціальних підприємців (наприклад, Erasmus for Young Entrepreneurs).
Доступ до міжнародних програм	Доступ до міжнародних програм підтримки через євроінтеграційні процеси, але не систематизований.	Широкий доступ до європейських програм (Європейський соціальний фонд, Програма EaSI), що забезпечують стабільну підтримку соціальних підприємств.
Можливості для масштабування	Обмежені через відсутність внутрішнього ринку підтримки та інвестицій; основні можливості пов'язані з міжнародними грантами.	Значні можливості для масштабування завдяки національним і європейським інвестиційним програмам та інструментам соціального інвестування.

Розроблено автором на основі (Гурочкіна, & Браунгел, 2024; Коваль, 2024; Корнецький, & Нагаївська, 2016; Міцук, & Пилипчук, 2017; European business exchange programme; The European Social Innovation Competition)

Соціальне підприємство є важливим механізмом для вирішення соціальних і економічних проблем, що дозволяє зменшувати соціальну нерівність, створювати робочі місця для вразливих груп населення і сприяти сталому розвитку суспільства. Україна перебуває в умовах,

в яких вимушена проходити складний процес реформування і постійно стикається з викликами соціально-економічної нестабільності. Саме тому розвиток соціального підприємства може стати значущим елементом у загальній системі соціальної підтримки та сприяти економічному

зростанню (Горин, & Булавинець, 2021; Дука, 2019).

Отже, можна виокремити наступні позитивні ефекти від державної політики розвитку соціального підприємництва в Україні:

1. Підвищення рівня зайнятості та боротьба з безробіттям. Соціальні підприємства часто орієнтуються на зайнятість вразливих категорій населення, таких як люди з інвалідністю, вимушені переселенці, довготривало безробітні, молодь та люди похилого віку. В умовах війни, що посилює соціально-економічні труднощі в Україні, це є важливим аспектом соціальної політики. Державна підтримка соціального підприємництва може створити додаткові робочі місця, сприяти соціальній інтеграції та економічній незалежності вразливих груп. У свою чергу, це зменшує навантаження на систему соціального захисту та дозволяє державі зекономити значні ресурси, спрямовані на допомогу таким групам.

2. Соціальна інтеграція та зменшення соціальної нерівності. Соціальні підприємства відіграють важливу роль у зменшенні соціальної нерівності, оскільки вони надають доступ до послуг, що є недоступними для окремих категорій населення через їхню низьку платоспроможність. Наприклад, такі підприємства можуть організувати доступ до якісної освіти, медичних послуг, професійної підготовки, культурного дозвілля тощо. У результаті соціальне підприємство сприяє соціальній згуртованості та допомагає уникнути соціальної ізоляції певних груп, що є надзвичайно актуальним для України, особливо у регіонах, що сильно постраждали від військових дій та окупації.

3. Розвиток локальних громад і зменшення міграції. Соціальне підприємство має потенціал сприяти розвитку місцевих громад, особливо в сільських та депресивних регіонах, де обмежені можливості для працевлаштування, і деякі соціальні послуги можуть бути недоступні. Створюючи робочі місця, а також надаючи послуги на місцевому рівні, соціальні підприємства підтримують розвиток економічної інфраструктури та покращують рівень життя місцевих жителів. Це особливо важливо для зменшення трудової міграції, яка є однією з проблем України. Завдяки державній підтримці соціальні підприємства можуть створювати умови для збереження трудових ресурсів в Україні, що сприяє зменшенню відтоку населення з певного регіону (Гурочкіна, & Браунагель, 2024; Загребельна, 2020).

4. Стимулювання інновацій у соціальній сфері. Соціальні підприємства часто орієнтовані

на соціальні інновації, розробку нових підходів до вирішення суспільно значущих проблем. Це включає нові методи реабілітації, освітні програми, послуги догляду, а також цифрові інновації для соціальної інтеграції. Державна політика, що підтримує розвиток соціального підприємництва, стимулює інноваційність та адаптивність бізнес-моделей, дозволяючи соціальним підприємствам знаходити ефективні способи вирішення проблем, з якими не справляється традиційна система соціального захисту.

5. Екологічна стійкість. Соціальне підприємство в Україні, як і в багатьох країнах ЄС, має значний екологічний потенціал. Багато соціальних підприємств працюють у сферах, пов'язаних з екологічною стійкістю, наприклад, у переробці відходів, органічному землеробстві, відновлюваній енергетиці тощо. Впровадження соціальних і екологічних ініціатив дозволяє розвивати економіку з урахуванням принципів сталого розвитку, що в майбутньому сприятиме екологічній безпеці країни та зменшенню негативного впливу на довкілля. На сьогодні для України це питання стоїть дуже гостро та потребує особливої уваги.

6. Фінансове навантаження на державу та соціальний захист. Розвиток соціального підприємництва може знизити фінансове навантаження на систему соціального захисту. Участь соціальних підприємств у наданні соціальних послуг може зменшити потребу у фінансуванні з боку держави на соціальну допомогу та підтримку. Державна підтримка таких підприємств створює умови, за яких соціальні послуги можуть надаватися ефективніше та з більшим охопленням населення, що дозволяє державі раціональніше використовувати бюджетні кошти. У ЄС цей підхід уже продемонстрував свою ефективність, оскільки соціальні підприємства активно залучаються до реалізації програм соціальної допомоги, співпрацюючи з державними органами (The European Social Innovation Competition).

7. Доступ до міжнародних фінансових інструментів. Розвиток соціального підприємництва в Україні також відкриває можливості для залучення міжнародних фінансових ресурсів. У контексті євроінтеграції Україна може розширити доступ до європейських грантових та інвестиційних програм, таких як Європейський соціальний фонд та Європейська програма зайнятості та соціальних інновацій (EaSI). Це дозволить не лише підтримати існуючі соціальні підприємства, але й стимулювати створення нових. Державна політика, що підтримує соціальне підприємство, може сприяти

активному залученню міжнародних інвестицій у соціально значущі проєкти.

Реалізація політики розвитку соціального підприємництва має значний соціально-економічний потенціал для України, особливо в умовах євроінтеграції. Здатність соціальних підприємств вирішувати нагальні соціальні проблеми, сприяти зайнятості та розвитку регіонів, знижувати міграційні ризики та стимулювати соціальні інновації, робить їх важливими інструментами для державної політики. Ефективне впровадження цих аспектів в Україні допоможе забезпечити більш рівномірний розвиток регіонів, сприяти соціальній інтеграції та створити передумови для економічної стабільності та сталого розвитку для повоєнного відновлення.

Висновки.

Соціальне підприємництво в умовах євроінтеграції України стає важливим інструментом для вирішення соціальних і економічних викликів, з якими стикається держава. Здатність соціальних підприємств генерувати позитивний соціальний ефект, створювати робочі місця для вразливих верств населення, сприяти соціальній інтеграції та розвитку місцевих громад підтверджує необхідність підтримки цієї сфери на державному рівні. Водночас, інтеграція України до європейського економічного простору відкриває доступ до нових фінансових та освітніх ресурсів, що є значним стимулом для розвитку соціальних підприємств.

Для успішної реалізації політики підтримки соціального підприємництва в Україні необхідно врахувати європейський досвід, де соціальне підприємництво розглядається як один з основних інструментів соціально орієнтованої економіки. Чітке законодавче визначення статусу соціальних підприємств, введення податкових пільг та фінансових стимулів, доступ до державних замовлень і субсидій можуть створити сприятливі умови для сталого зростання цієї сфери. Такі зміни дозволять підприємцям ефективно використовувати ринкові механізми для вирішення суспільно важливих проблем, одночасно забезпечуючи економічну стабільність та розширення доступу до соціальних послуг для найменш захищених верств населення.

Важливим завданням у цьому процесі є формування комплексної та послідовної державної політики, яка включатиме не лише правове регулювання та фінансову підтримку,

але й створення інституційних умов для розвитку соціальних інновацій. Наприклад, запровадження державних та місцевих програм для підтримки соціальних підприємств, розвиток освітніх і просвітницьких програм для підприємців, стимулювання співпраці з громадськими організаціями та міжнародними партнерами можуть значно посилити вплив соціального підприємництва щодо вирішення актуальних суспільних проблем.

Крім того, варто акцентувати на потребі популяризації соціального підприємництва серед широкої аудиторії, особливо серед молоді, яка є потенційно активним учасником у цій сфері. Поширення знань про соціальне підприємництво, його цінності та можливості сприятиме підвищенню рівня обізнаності населення та залученню нових ініціатив. Держава може сприяти цьому через освітні програми, грантові конкурси для стартапів у соціальній сфері, проведення тематичних конференцій і форумів.

Зважаючи на поточний стан розвитку соціального підприємництва в Україні, важливо підкреслити, що ефективна політика у цій сфері має бути гнучкою та адаптованою до змін у суспільстві та економіці. Впровадження європейських стандартів, які передбачають системний підхід до підтримки соціальних підприємств, може стати дієвим кроком для посилення впливу соціального підприємництва в Україні. Співпраця з ЄС у рамках програм Erasmus for Young Entrepreneurs, Європейського соціального фонду та інших ініціатив створює сприятливі умови для інтеграції України у європейський простір соціальної економіки, що, у свою чергу, сприятиме загальному підвищенню рівня життя та зниженню соціальної нерівності.

Таким чином, розвиток соціального підприємництва є не лише економічним, але й стратегічним завданням для України в умовах євроінтеграції. Завдяки поєднанню соціальної орієнтованості та економічної ефективності, соціальні підприємства здатні не лише вирішувати поточні соціальні проблеми, але й формувати підґрунтя для довготривалого розвитку та соціальної стабільності в Україні. Успішна реалізація політики підтримки соціального підприємництва потребує комплексного підходу та координації зусиль між державою, бізнесом, громадським сектором і міжнародними партнерами, що дозволить створити цілісну і стабільну систему підтримки соціально орієнтованої економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Березяк, І. І. (2014). Зарубіжний досвід та вітчизняні реалії становлення соціального підприємництва. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць*, 25, 31-36.
- Васильєва, О. О., Трохимець, О. І., & Соколов, А. В. (2022). Соціальне підприємництво як інноваційний інструмент розвитку людського потенціалу. *Інфраструктура ринку*, 66/2022, 153-161.
- Галушка, З. І., Антохов, А. А., Варналій, З. С., Білик, Р. Р., Поченчук, Г. М. та ін. (2020). *Економічний та управлінський потенціал соціалізації економіки*. (Монографія). Чернівці: Чернівецький національний університет.
- Горин, В. П., & Булавинець, В. М. (2021). Соціальне підприємництво як інструмент диверсифікації фінансування соціальної політики. *Агросвіт*, 15, 29-35.
- Гурочкіна, В., & Браунгелль, А. (2024). Соціальні підприємства в умовах війни vs ринок праці та демографічна ситуація України. *Сталий розвиток економіки*, 3(50), 271-282. Відновлено з <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-41>.
- Дука, А. П. (2019). Проблеми та перспективи державного регулювання розвитку малого бізнесу в національній економіці. *Інфраструктура ринку*, 35, 518-524.
- Загребельна, І. Л., Світлична, А. В. (2020). Розвиток соціального підприємництва в Україні. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки»*, 1, 54-61.
- Коваль, О. П. (2024). Зарубіжний досвід соціального підприємництва і перспективи його застосування в Україні. *Національний інститут стратегічних досліджень*. Відновлено з https://niss.gov.ua/sites/default/files/202402/az_socpidpriemnictvo_16_022024.pdf
- Кокоть, В. (2020). Соціальне підприємництво в Україні. *Зелена книга*. К.
- Концепція розвитку соціального підприємництва в Україні (проект) (2019). (б. д.). *Organization for Security and Co-operation in Europe*. Відновлено з <https://www.osce.org/files/f/documents/e/6/417257.pdf>
- Корнецький, А. О., & Нагаївська, Д. Ю. (2016). Соціальне підприємництво і соціальна відповідальність бізнесу: визначення, критерії та регулювання. *Причорноморські економічні студії*, 11, 204-208.
- Мішук, Г. Ю., & Пилипчук, Р. Р. (2017). Соціальне підприємництво: критерії ідентифікації та проблеми розвитку. *Демографія та соціальна економіка*, 2, 152-165.
- Про соціальні підприємства. № 2710. (2015, 23 квітня). *Проект Закону України*. Відновлено з https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54903
- Рамський, А. (2023). Соціальне підприємництво в Україні: аналіз нормативно-правової бази та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*, 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-50>.
- Свинчук, А. А., Корнецький, А. О., Гончарова, М. А., Назарук, В. Я., Гусак, Н. С., & Туманова, А. А. (2017). *Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін*. (Посібник). К: ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ».
- Юрченко, О. А., & Свирида, О. А. (2022). Соціальні підприємства в Україні: стан та проблеми розвитку. *Цифрова економіка та економічна безпека*, 3(03), 74-78. <https://doi.org/10.32782/dees.3-13>.
- ESF+ direct (EaSI) | European Social Fund Plus. (б. д.). *Language selection, European Social Fund Plus*. Відновлено з <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/esf-direct-easi>
- European business exchange programme - Erasmus for Young Entrepreneurs. (б. д.). *European business exchange programme - Erasmus for Young Entrepreneurs*. Відновлено з <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>
- Iichenko, V. (2022). Innovation in social entrepreneurship as a non-standard view of problems. *State and Regions. Series: Economics and Business*, 2(125). <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-13>.
- Sustainable Development. (б. д.). *Sustainable Development*. Відновлено з https://sdgs.un.org/#goal_section
- The European Social Innovation Competition. (б. д.). *European Innovation Council*. Відновлено з https://eic.ec.europa.eu/eic-prizes/european-social-innovation-competition_en

REFERENCES

- Bereziak, I. I. (2014). Foreign experience and domestic realities of social entrepreneurship formation. *Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series "Economics": collection of scientific papers*, 25, 31-36.
- Concept for the development of social entrepreneurship in Ukraine (draft) (2019). *Organization for Security and Co-operation in Europe*. Retrieved from <https://www.osce.org/files/f/documents/e/6/417257.pdf>
- Duka, A. P. (2019). Problems and prospects of state regulation of small business development in the national economy. *Market infrastructure*, 35, 518-524.
- ESF+ direct (EaSI). *Language selection, European Social Fund Plus*. Retrieved from <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/esf-direct-easi>
- European business exchange programme - Erasmus for Young Entrepreneurs. *European business exchange programme - Erasmus for Young Entrepreneurs*. Retrieved from <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>
- Galushka, Z. I., Antokhov, A. A., Varnaliy, Z. S., Bilyk, R. R., Pochenchuk, G. M. et al. (2020). *Economic and managerial potential of socialization of the economy*. (Monograph). Chernivtsi. Chernivtsi National University.

- Goryn, V. P., & Bulavynets, V. M. (2021). Social entrepreneurship as a tool for diversifying social policy financing. *Agrosvit*, 15, 29-35.
- Gurochkina, V., & Braunagel, A. (2024). Social enterprises in the conditions of war vs. labor market and demographic situation of Ukraine. *Sustainable development of the economy*, 3(50), 271-282. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-41>.
- Ilchenko, V. (2022). Innovation in social entrepreneurship as a non-standard view of problems. *State and Regions. Series: Economics and Business*, 2(125). <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-13>.
- Kokot, V. (2020). *Social entrepreneurship in Ukraine*. Green book. K.
- Kornetskyi, A. O., & Nahaievska, D. Y. (2016). Social entrepreneurship and social responsibility of business: definitions, criteria and regulation. *Black Sea Economic Studies*, 11, 204-208.
- Koval, O. P. (2024). Foreign experience of social entrepreneurship and prospects for its application in Ukraine. *National Institute for Strategic Studies*. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-02/az_socpidpriemnictvo_1_6_022024.pdf
- Mishchuk, G. Y., & Pylypchuk, R. R. (2017). Social entrepreneurship: identification criteria and development problems. *Demography and social economy*, 2, 152-165.
- On Social Enterprises. No. 2710. (2015, April 23). Draft Law of Ukraine. Retrieved from https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc_4_1?pf3511=54903
- Ramsky, A. (2023). Social entrepreneurship in Ukraine: analysis of the regulatory framework and prospects for development. *Economy and Society*, 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-50>. *Sustainable Development*. Retrieved from https://sdgs.un.org/#goal_section
- Svynchuk, A., Kornetskyi, A., Honcharova, M., Nazaruk, V., Gusak, N., & Tumanova, A. (2017). *Social entrepreneurship: from idea to social change*. (Manual). Kyiv: Enterprise V&A LLC.
- The European Social Innovation Competition*. *European Innovation Council*. Retrieved from https://eic.ec.europa.eu/eic-prizes/european-social-innovation-competition_en
- Vasilieva, O. O., Trokhymets, O. I., & Sokolov, A. V. (2022). Social entrepreneurship as an innovative tool for human development. *Market infrastructure*, 66/2022, 153-161.
- Yurchenko, O. A., & Svyryda, O. A. (2022). Social enterprises in Ukraine: the state and problems of development. *Digital economy and economic security*, 3(03), 74-78. <https://doi.org/10.32782/dees.3-13>.
- Zagrebelna, I. L., & Svitlychna, A. V. (2020). Development of social entrepreneurship in Ukraine. *Bulletin of B. Khmelnytsky National University. Series "Economic Sciences"*, 1, 54-61.